

ȘBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

Anul I.

No. 11.

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . Procopovici sau vina
de a fi scris ceva
Corneliu Moldovanu Plânsul unui rege
Hortensia Papadat-Bengescu Femeea în fața oglinii
zei: GAROAFE
Elena Farago . . . O fecioară bătrână
cântă...
Ion Gorun File albe
N. Davidescu . . . Făt frumos
Maria Pamfile . . . Flori de cireș
Eugen Relgis . . . Elevatorul
Perpessicius . . . Mater Dolorosa
C. Ardeleanu . . . Pe valuri

CRONICI:

L. Rebreanu: Turneul în Ardeal; *I. Vianu*
Bakunin; *F. Șirato*: Expoziția societății
«Tinerimea Artistică»; *Insemnări* (Cel
două Români de *C. Rotică*, Fără mamă
nuvele de *Filip Alter*) *Poșta Redacției*

Editura ALCALAY & Co.

Anare Sâmbăta

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI :

Z. Bărsan, Al. Cazaban, G. Cair, Em. Ciomac, Maria Cunțan, Radu Cosmin, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, G. Gregorian, E. Lovinescu, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Măndru, Claudia Mișlan, Corneliu Moldovanu, I. Minulescu, D. Nanu, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, Dragoș Protopopescu, L. Rebreanu, Eugen Relgis, G. Rotică, Radu D. Rosetti, F. Șirato, Al. T. Stamatiad, Alexandrina Scurtu, G. Stratulat, Caton Theodorjan, A. Toma, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE :

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Redacția și Administrația : Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, Str. Câmpineanu, No. 40.

A apărut :

pe hârtie velină

MELODII EBRAICE

de H. HEINE

in traducerea admirabilă
a lui

B. NEMȚEANU

Prețul 5 lei

SBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

ANUL I, No. 11.

28 Iunie 1919.

Procopovici

sau

vina de a fi scris ceva

Trebue să revin... Nu-mi priește extazul admirației. Nu sunt din linia marilor mistici. Realitatea mă desminte repede. Primesc cu resemnare sărutul ei rece...

Visasem un Procopovici ideal, și dau peste un d. Procopovici real. Imaginația mea măriitoare și simpatică născocise un blând visător ce-și purta pasul lin printre secularii copaci ai parcului din Cernăuți, un mare dezabuzat al tuturor vanităților acestei lumi și mai ales al vanității supreme a scrisului. Să înfrunți eternitatea prin fragile rânduri înșirate pe o albă pagină de hârtie, să scoți strigătul trufaș al continuității indefinite în tața neantului ce ți se cască dinaintea picioarelor — ce mare zădărnicie! Să întinzi mâna lacomă după frumosul fugar și adevărul înșelător, — ce lipsă de maturitate! Să te străduiești, când ai putea fi liniștit; să alergi, când ai putea sta imobil; să te trudești, când ai putea fi senina oglindă contemplativă a acestei lumi de nestatornicie — ce copilărie!

Vârtejurile vieții ne pot răpi. Nu pot însă nimici și visul din noi. Sunt ocași ce au nostalgia mânelor curate, Laponi ce duc dorul soarelui equatorial. Prinși în formidabila rotativă a hârtiei tipărite, puteam visa deci la epoca idilică a unei omeniri ce nu cunoaște abuzul literei asazine... Din mormanul paginilor înnegrite am putut astfel plăsmui un Procopovici ideal: un filozof pătruns de zădărnicia scrisului, ce-și închide în sine comoara gândului. Din venerația ce am pentru înțelepciunea Academiei române, i-am putut acorda un prisos de încredere. Am bănuț că a recunoscut în d. Alexe Procopovici meritul cel mai rar într'o țară de intensă producție literară: meritul de a nu fi scris nimic. Pentru ce Academia ar recunoaște numai meritul d-lui N. Iorga, care a fost mușcat de dintele zădărniceii de atâtea ori? D. Iorga poate fi criticat în atâtea sute de cărți și în atâtea mii de articole!

Era vremea ca Academia să se pună la adăpostul reputației imaculate a unui bărbat, rămas fără prihană până la o vârstă, în care scăpăm, de obicei, de ispitele frivolității scrisului.

Așa am crezut...

Iluziune!

Realitatea mi-a dovedit că nici d. Procopovici, nici Academia n'au fost la înălțimea visului meu. Imaginația întrece natura.

* * *

Căci adevărul este cu mult mai trist. D. Procopovici și Academia română mi-au frustat idealul. Li dau pe seama vindictei publice. Iar eu, impenitent al unui optimism și idealism înșelător, mă voi supune unei adevărate contriștiuni sufletești. Mă voi lăsa tulburat de apele bănușii pesimiste.

Căci alegerea d-lui Alexe Procopovici la Academie nu e o mistică logodnă cu tânărul domn al paginelor albe. E numai legitimarea unei legături mai vechi. Aflu de abia acum că în **Memoriile** secției literare a Academiei, d. Procopovici a tratat despre „nazalele și rotacismul în limba română“. Probleme grave; gravă prezumțiune.

Activitatea literară și științifică a d-lui Procopovici s'a oprit aci. Ajunge. D. Procopovici nu mai e un imaculat; d. Procopovici nu mai poate fi un simbol. E un mediocru mășgă-litor de hârtie — ca mine și ca d-ta. Prin faptul că a păcătuit numai o singură dată, nu înseamnă că e mai puțin vinovat. Dimpotrivă, dovedește o insuficiență. Nu voința i-a lipsit ci puțința. În locul superbe superiorități a omului ce ne desprețuește cu nimicul scrisului nostru caduc, văd numai gestul mărunț al unui pitic ce nu poate urca munții înalți. Greșesc poate. Mă aflu însă în clipa amurgului zeilor. Voesc să darm idolii, pe care i-a născocit imaginația mea generoasă. Pe cât mă descopeream de bucuros în fața geniului necunoscut al d-lui Procopovici dela Cernăuți, pe atât întorc spatele cu ciudă autorului „rotacismul în limba română“.

* * *

În tumultul speranței înșelate de a vedea în d. Procopovici un erou Carlylian al vremilor noastre de maculatură literară, mă simi totuși ispitit de a vedea în modestul profesor dela Cernăuți un simbol. Un simbol mai mic, dar încă un simbol...

În perspectiva celor două Universități dela Cluj și dela Cernăuți, ce-și vor vărsa binefacerile luminii lor asupra României

mari, au început să se arate palidele umbre ale câtorva modești profesori care, ca și d. Procopovici, se agită cu paginile unor broșurele despre „rotacism“ sau cu vre-o altă monografie asupra vre-unui ilustru răposat... Acești vrednici bărbați de știință își închipue că Universitățile sunt instituții regionale și nu instituții ce îmbrățișează cultura unui neam întreg, unit. Nu știu dacă d. Procopovici e dintre acești regionaliști culturali. Fiindcă m'am grăbit, văzând într'insul un geniu necunoscut, nu vreau să mă grăbesc acum, considerându-l ca pe un simbol al unei noi primejdii. Și apoi d-sa s'a ocupat cu „nazalele în limba română“; s'a ocupat deci și cu lungimea nasului omenesc.

E. LOVINESCU

PLÂNSUL UNUI REGE

*Am fost odată rege puternic, neînfrânt,
Mai aprig în mânie ca fuga unui vânt,
Minuni selipeau demonic în ochi vicleni și ageri:
Incăerări de armii, navele și retrageri,
Altare pângărite, cetăți topite 'n jar, —
C'un semn tot mai departe mutam al meu hotar,
Adăugând la cronici o pagină de sânge:
O oaste care pradă și-o țară care plânge...*

*Am fost odată rege vestit în univers,
Bogat ca o legendă și tânăr ca un vers...*

*Frenetic, în palatul meu verde, la festinuri,
Pe sân de curtezane eu culegeam suspinuri, —
Și 'n timp ce curge vinu 'n răsfrângerii de yacint
Și aburind se plimbă tpsiile de-argint,
Chemam aproape, 'n umbră, tâlmăcii de vedenii
Ca 'n ceață de arome și 'n nori de mirodenii,
Să-mi preamărească visul războinic și divin
In ciocnet de potire și 'n gălgâiri de vin...*

*Am fost odată rege puternic, — dar acum
Din torța strălucirii nu sunt decât un fum,
O umbră și-o aromă din nimbul și curuna —
Și din întreg alaiul splendorilor — nici una!*

Femeea în fața oglinzelor

GAROAFE

Pașii Manuelei pe aleea netezită de lumina moale a unei luni loveau ușor pietrișul. Căuta în jos cu băgare de seamă. I se păru că vede una din cele svârlite pe drumurile multe pe care trecuse dealungul anilor; o piatră oarecare cu semne ciudate pe ea, cu o întipărire săpată, adâncită. Din ce atingeri, din ce roaderi, din ce lovituri? Iubirea ei i se păru că seamănă și ea cu sigiliul acelor urme încrustate în țaria pietrei.

Iubirea săpa în ea... Și iarăși își aminti de Christ... De când iubea, o obseda Pelerinul divin.

Cruzimea cumplită a celui blând o revoltă dintr'un val imperios de voință și de imposibil. Cum trebuie să-l fi adorat femeii și să se fi zdrobit de stavila voinței lui.

Și el trebuie să fi iubit... Fiul omului!...

Lungul văl al părului Magdalenei răsturnat în gestul lui etern de amor nefericit, își scurse plânsul ca al unei sălcii de aur.

Se răsvrăți. Dece fusese crud? Dece... Tot ce era mut și neînduplecat se isbi un minut de caldă ei mlădiere și o duru pe toată puterea ei frântă, pe tot sufletul ei moale. În energia ei fragedă unghiurile tăioase ale puterii neîndurate se înfipseră.

Ce era azi în sufletul amicului ei? Il simțea încordat și luptând cu el singur. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Venise la ea avid de bucurie. Fînța ei era bucuria sufletului lui. I-o spusese. Și acum îi era frică de bucurie, îi era frică de suferință, frică de iubire. I-o spusese.

Dulceața ei se strivea de pasiunea lui înfrântă; își simțea parcă trupul gingaș, lovit de-o stâncă. Se pedepsea și o pedepsea cu el odată... Inșă dorința bucuriei altă dată trasă de chemare, acuma nechemată, se svârlea singură înainte.

Christ se pedepsise pentru Himera lui sublimă, se imolase pentru Iubirea tuturilor. Il rugă:

«Divinule tu care te-ai chinuit, ca noi să ne bucurăm; ai pățimit ea să ne desfătăm... Tu care ai purtat o iubire așa de mare — așa de mare că nu a mai avut loc pe pământ și ai unit pământul cu Cerul ca să poată încapa — și ai murit ucis de propria-i splendoare... și înainte de a muri ai împrăștiat-o pretutindeni...»

Fiindcă după două mii de ani nu te-a uitat omenirea, și eu te plimb tu cu mine pe seara asta dulce de lună... Tu care ai mers odată pe un locșor mic de lut, ca și noi... Și mulți sori s'au năruit de atunci și tu, care nu te orbeai de soare, ești încă strălucitor... fiindcă Dumnezeu-zeirea ta a avut un singur miez: iubirea...

Tu, pe care te-au plâns femeile cernite!... Învață pe mirele meu să se lase în voia moale a iubirei care doare, nu a înțelepciunii aspre care mântuie!...»

— Se plimba mereu și strângea în palme garoafe roșii culese din treacăt de pe marginea înflorită a grădinei. Mirosul lor era aromat puternic ca și încordarea dorinței ei... Dar nu putea nimic. Singură

în noapte, așa de aproape și așa de despărțită. Așa de legată și așa de înstrăinată... Cu drepturi și fără de nici unul... fără să-l poată întreba și să-i poată răspunde. Fără să știe de ce se pusesse între ei o umbră în mijlocul luminei. Știind că și sunt amândoi unul altuia și cel mai neînsemnat gest putându-i, fără de apărare, face doi dușmani sau doi necunoscuți.

Manuela nu înțelegea, suferea, dar mai presus de toate iubea.

În seara asta blândă, ușoară, din mijlocul liniștii blânde a firei, iubirea ei se risipea în aerul răcoros, îmbătătoare și aprinsă ca parfumul și culoarea garoafelor.

Cele două flori mici, păreau a-i umple palmele.

De odată tot ce gândea, tot ce simțea, amuți, și se trezi sărutând nebunește florile, apăsât, cu greutatea întregă a ființei împovărate de dragoste, lăsată în puterea buzelor.

Le sărută așa de tare că gura o duru pe corolele catifelate.

Dar și gura și garoafa erau amândouă curate în patima lor, fiindcă amândouă răsuflau în noaptea senină aroma lor fierbinte ca două plante care îndeplinesc voința sinceră a naturii; numai atât că floarea omenească trăia pe parterul zilelor felurite, destinul florilor felurite. Iubirea Manuelei avea dimineți când era răsură sau crin, și seri tandafirii; dar acum din dor și din despărțire era garoafă pătimașă.

— Era așa de dulce seara. Te simțea în ea ca într-o desmerdare. Lumina lunei se împrăștia blând. Semăna cu versuri Virgiliene, cu peisaje din Arcadia, cu tablouri văzute undeva cu ape subțiri de topaz, nimfe, păstori și flaute.

Manuela simți răcoarea și odihna. Numai gura îi era încă aprinsă de garoafe.

Ar fi vrut să fie aiurea. O trăsură care luneca lin pe șosele tăcute, peste câmpii nedeslușite i se înfățișă. Aceeași cu care de ani lungi își plimba închipuirea în seri dulci de lună, în seri asemenea cu asta... Văzu bănci așezate undeva pe lume.

Bănci pe care stau doi alături în umbra luminoasă a lunei.

Se gândi că pe așa seri frumoase Vâlsan fuge din odăița lui, se duce în parcuri publice unde lumea, sgomotol împiedică să gusti farmecul. Nici nu știa încă, dacă îl farmecă serile frumoase. Dar când trecea el, prin gândul ei, prin nopțile frumoase, prin grădini, prin lumina lunei, lua pe el, ducea cu el, toată frumusețea aiurită a serei... *EL..* Manuela iubea.

Mărturisirea asta fierbinte făcută garoafelor, mărturisirea asta dulce făcută înserării blânde și lunatice, îi ușură puțin neliniștea.

Din întunericul limpede, intră în lumina neînțeleasă a odăilor și i se păru că și părăsește casa cea adevărată ca să se adăpostească sub un cort străin. O așteptau ocupațiile de seara, dar înainte de a le îndeplini puse între file garoafele și apoi făcu gesturile banale, masinal, ca o lunatică.

— În timpul asta Alina și Marian, toate nenumăratele perechi de oameni, își trăiau sub lună, viața lor îndeplinită și sătulă.

O iecioară bătrână cântă...

Plecasem din umbra iatacului vechi,
 Dar pașii nu vor să mă ție...
 ...Mă'mpiedică zorul atâtor perechi
 Pornite spre Ce va să fie!

Mă'mpiedecă pașii atâtor grăbiți
 Ce merg la statornicul Este...
 ...Mă clatină tihna atâtor sosiți
 Ce lung mă privesc prin fereste!

Și iată-mă's iară cerând adăpost
 Icoanei ce tainic mă'mbie
 S'adaog, în suflet, pe tristul N'a fost
 Cu blândul Că n'a fost să fie...

• •

BCU Cluj / Central University Library Cluj

...Și iarăși mă duce cu gându'napoi
 O floare găsită într'o carte,
 Mă duce la albul și gingașul Noi
 Din visul rămas făr' de parte,

Din visul ce'n pâcla mocniților zori,
 Cu care-mi încep iarna vieții,
 E încă surâsul ce caută flori.
 Sub neaua ce-și crește nămeții...

Și-i îngerul care veni-va 'n curând,
 Un cântec de pace să'ngâne,
 Pe miriștea'n care păliră, pe rând,
 De veci neroditele grâne...

Și-i aripa'ntinsă de-al anilor dor
 Pe care m'oi pierde într'o noapte,
 In stolul de păsări — albastre ce sbor
 Dincolo de vis și de fapte...

ELENA FARAGO

FILE ALBE¹⁾

Sunt oameni cari când te întâlnesc din întâmplare undeva, pe stradă, la cafenea, sau în alte locuri mai mult sau mai puțin frecventabile, nu lipsesc să te asigure că: uite, tocmai în momentul acela se gândeau la tine, și vezi, domnule, cum de este un mister de telapatie ceva, ca o imagine ce peste un moment are să-ți răsară aievea ochilor, să-ți fulgere cu o clipă mai înainte clar-prevestitoare în inconscient, subconscient, paraconscient, metaconscient sau etc. etc.! — Acest lucru poate să fie cu adevărat așa; — în tot cazul o asemenea asigurare furnizează dela început o intrare în materie de conversație mai puțin banală și plictisitoare decât obișnuitele: a! bonjur, salutare, ce mai faci, de nu te mai vezi? dar știi că te-ai îngurășat? ori: ce-ai slăbit așa, dragă? — Sunt alții, sau tot aceia, cărora nu li se poate întâmpla nimica, în bine sau în rău, fără ca numai decât să-și spună și să-ți spună: Apoi, firește, bineînțeles, eram sigur, mă așteptam eu la asta, chiar adinaori îmi ziceam... Și acest extraordinar simț de prevestire care n'are decât cusurul că nu se manifestă niciodată cu anticipație, se exercită cu aceeași siguranță nu numai asupra întâmplărilor de ordine personală ci și, mai ales, asupra evenimentelor mondiale, a fenomenelor casnice, a capriciilor atmosferice, meteorologice, ș'asa mai departe.

De unde provin, și unde rezi.ează aceste facultăți misterioase și vrednice de pismuit — într'un al șaselea simț, în puterea de pricepere a dimensiunii a patra, în materia cenușie de sub feastă sau în bățăturile de sub pielea ghetelor, — sunt chestiuni pentru abordarea cărora, din nenorocire, sau să zic mai bine spre norocul cititorului, trebuie să mărturisesc că-mi lipsește orice pregătire. Dar ceea ce vreau să spun, e că eu sunt tocmai antipodul acelor oameni de cari vorbesc. Nu pot să întâlnesc pe nimeni fără să recunosc că nu mă așteptam să-l văd tocmai atunci, — nici chiar, sau cu atât mai puțin, dacă i-am dat sau mi-a dat o întâlnire, — și nu mi se întâmplă niciodată nimica la ce m'aș fi așteptat. Cât pentru evenimentele mondiale, etc., ele păstrează pentru mine întotdeauna farmecul nouității nebănuite, — și nu știu până acuma ca aceasta să fi dăunat întru ceva sănătății mele.

Deci, trecând mai deunăzi pela colțul unei strade singuratece, eram departe ca cerul de pământ, sau ca cinstea de negustorul de alimente dela care mă aprovizionasem, să mă gândesc la prietenul meu de odinioară, poetul, prozatorul, criticul și dramaturgul Maxențiu Omnibus, — și cu atât mai puțin mă așteptam să-l întâlnesc, cu cât îl știam de ani de zile mort, îngropat și uitat. Dar, cine a fost acela

1) Primind dela d. Ion Gorun această scrisoare, o publicăm ca o explicare a schiței de sus.

Domnule Director,

În numărul 9 al «Sburătorului» spuneți că Academia română ar fi inventat pe scriitorul care nu scrie nimica. Vă rog să-mi dați voie să protestez și să revendic prioritatea acestei invenții, căreia Academia n'a făcut decât să vină să-i dea consacrară înaltei sale autorități. Drept dovadă vă alătur aici schița mea «File albe», pe care am scris-o cu o oră mai înainte de a cunoaște votul consacror al Academiei, și pe care vă rog, dacă veți găsi eu cale, să o supuneți și judecății numeroșilor d-voastră cititori.

Al d-voastră cu toată stima, ION GORUN

care a spus că, din ceea ce ne închipuim *a ști*, noi oamenii, nici a zecea parte nu știm prin propria noastră intuiție, ci *credem* pur și simplu ceea ce am auzit dela alții? Va fi fost un svon de acelea, pe cari unii sunt gata să jure cu mâna pe cruce, deși dacă ar sta să-și examineze conștiința, n'ar găsi la temelă încredințării lor decât pe prea șubredul și adesea înșelătorul: «Așa mi s'a spus, așa sunt eu informat», sau fie chiar: «Toată lumea vorbește».

— Poate că toată lumea să nu vorbiască așa, sau se poate chiar ca-și acea «toată lumea» să se înșele, — mi-am zis așa dar în momentul când am dat cu ochii de figura de stafie a vechiului meu amic și confrate Omnibus. Fără șovăire l-am întâmpinat cu mâna întinsă:

— Măi, îi zic, natura de sigur n'ar fi fost în stare, cât e ea de meșteră, să nimerească două nasuri la fel cu al tău. Haide, nu te mai prefăce: Nu ești stafie, ești cu adevărat bunul meu prieten Maxențiu, în carne și în oase.

— Mai mult în oase decât în carne, îmi răspunse el cu o voce cavernoasă, ca și de pe un alt tărîm. Sunt adică tot eu, și cu toate astea nu mai sunt eu. Am auzit, ca și tine, că aș fi murit acum câțiva ani, — dar știu acest lucru tot numai așa, din svon public; nu m'am văzut cu ochii mei murind și nu-mi aduc aminte să fi fost față la înmormântarea mea; cu toate acestea poate să fie și ceva adevărat din cele ce spune lumea; și fiindcă ne-am întâlnit și m'ai recunoscut, o să-ți explic aceasta, așa cum obișnuiam și mai de mult, la un pahar de vin și la o țigară de tutun.

— Vezi, îmi zice când ne instalaram într'un colț de cârciumă pustie, — nici vinul, nici țigara nu mai sunt acele cari au fost; au murit, și cu toate astea într'un fel, într'un alt fel, o să zici tu — trăiesc și astăzi și au să trăiască și mâine, într'un fel sau altul. Dacă o să-ți spun o banalitate: asta o știe lumea de când e lume. Dar ceea ce n'a știut niciodată și nu știe nici astăzi, e *ce* anume se schimbă. Voi toți credeți, de pildă, că ceea ce e statornic e intrinsecul, fondul, sufletul, să zicem, la om — și că schimbătoare sunt numai formele. Eroare. Formele sunt schimbătoare numai la aparență, — în totalitatea lor ele rămân aceleași, — iar ceea ce se schimbă în realitate, e numai intrinsecul, fondul, — la om sufletul. Pe mine care mă vezi, mă vezi tot așa cum am fost, — în sinea mea eu sunt un altul; și acest lucru dacă-l vei adânci, îl vei găsi și îl vei constata în tot universul, la toate lucrurile, însuflețite sau neînsuflețite.

Nu puteam să fiu atât de indiscret ca să întreb așa de-a dreptul pe amicul meu Maxențiu Omnibus din ce balamuc a scăpat, — pe de altă parte știu și eu ca toată lumea că nu e bine să contrazici pe țacniți; de aceea încercai să observ numai, cu timiditate:

— Bine, dar oricum, noi vedem că formele...

Mă întrerupse cu un hohot.

— Formele! Da, înțeleg ce vrei să zici. Dar tocmai aicea e eroarea, iluzia bieteii cugetări omenești nedesăvârșite. Ea nu-și dă seama, că toate formele se pot reduce la una singură — și că ceea ce nu se poate reduce, nu se poate unifica, e numai închipuirea ce unul sau altul își face despre ele. De pildă: pe mine reflexiunea m'a adus

în multe privințe la un rezultat ce o să ți se pară la întâia vedere surprinzător, straniu, dar după ce te vei gândi și tu ca mine, nu mă îndoiesc că-l vei găsi profund, logic, în ordinea adevărilor definitive, imutabil statornicite.

Tuși și continuă :

— Am început, cum era firesc, cu profesiunea mea, cu literatura. Ca și tine, ca și ăla, ca și «toți cari țin un condei în mână», cunoșteam toată hărțuiala de secole dintre diferite «școale» și «maniere» — nu ți le mai numesc — și m'am bălăbănit și eu printre răsboinicii *formelor*, jurând în exclusivitatea superiorității când a uneia când a alteia. Ei bine, astăzi am reușit să descopăr, înfășșit, perfecțiunea perfecțiunilor, care se întemeiază pe unificarea, concentrarea tuturor școalelor, manierelor, formelor, într'una singură, ideală, atot îmbrățișătoare și imutabilă. Iată :

Scoase din buzunarul dinăuntru al hainei un pachet având toată aparența unui voluminos manuscris. Eram prins, și nu mi rămânea decât să invoc în gând ajutorul mizericordios al zeitelor Răbdării și Resemnării ; — când, desfăcând pachetul, mă găsii în fața unui teanc de file albe.

Respirai ușurat, — dar numai pe jumătate, căci dacă grafomania de care mă temeam nu era, cum puteam să văd, meteahna amicului meu, se putea, Doamne ferește, să fie atins de vr'o alta, poate și mai primejdioasă.

— Nu pricepi, îmi zise, după ce se delectă câțva timp zâmbind la nehotărârea mea de a găsi cuvintele cu cari să-mi fac datoria amicală de a-i preamări opera ; — «cu toate acestea e foarte simplu : Filele acestea conțin tot, — tot ce vrei, tot ce vrei tu, și tot ce vrea orșicare altul. E forma unică, în care-și poate găsi deliciul toată varietatea veșnic schimbătorului intelect, al ău, al orișicărui. Și atunci n'o să-mi spui nici tu, și n'o să-mi spună nimenea, că nu vă găsiți aci în fața celei mai desăvârșite capodopere pe care sunteți în stare să v'o imaginați. V'ați micșora pe voi înșivă, și aceasta n'o face niciun om pe lume de bună voia lui. Și vă veți simți eu atât mai înălțați sufletește, cu cât nu veți putea găsi acestei opere niciun cusur...

— Ideea e minunată, zisei restituindu-i «manuscrisul» ; — cu atât mai mult, cu cât «maniera» aceasta e de o simplitate ideală, — nu cere nicio bătae de cap.

— E oul lui Columb. Ca toate ideile geniale, e simplă — dar trebuia găsită.

Strânse filele și urmă :

— Și să nu crezi că m'am oprit aci ; am mers și mai departe : acasă am un gramofon, la care pun să se învârtiască plăci netede, neimprimare ; e foarte liniștitor pentru vecini, și nici amicii cari vin la mine să asculte muzică, n'au decât să stea înaintea gramofonului care se învârtește, și să-și imagineze cele mai suave melodii, fiecare după gustul lui : niciunul nu oprește placa ce nu-i place, în mijlocul cântecului, ca să pună alta, niciun *cuic* nu strică armonia care curge desăvârșită, neturburată, pentru fiecare în parte și pentru toți împreună.

«Sistemul, cum vezi, se poate aplica la orișicare artă. O pânză albă sau cenușie întinsă pe un șevalet, poate sta gata oricând să

resfrângă, cui dorește, cele mai sublime tablouri, și nu se măzgălește niciodată. Dar sculptura? S'a zis: iată un bloc de marmoră, n'ai decât să scoți din el părțile de prisos, și statua e gata. Dar de ce să le scoată dalta, mai adesea nedibace, a sculptorului, și nu imaginația pururea infailibilă a oricărui amator?...

N'am putut scăpa de amicul meu Maxențiu Omnibus, decât după promisiunea solemn repetată cu jurământ, că voi face tot ce îmi va sta în putință, ca să popularizez geniala lui idee printre literatorii și artiștii în căutarea de maniere noi, inedite, epatante, — disprețuitori de căi bătute și de idei ruginite, de forme învechite și de frumuseți mucegăite.

N'aș dori, totuși, să'l mai întâlnească, căci mă tem că o să mă întrebe — despre rezultat.

ION GORUN

FĂȚ FRUMOS

**O simplă adiere poate
De siab vânt
Pe fruntea fetei 'namorate,
Și mintea-i, din atât, ne-a dat
Un făț frumos într'aripat
Pe-acest pământ.**

**I s'a părut că-l vede'n zare
Și-a simțit
Suflarea lui amețitoare
Cu-al dragostei ei adevăr
Imprăștiindu-i-se'n păr
Din asfințit.**

**Era 'ntr'o seară de iubire
Și de vis,
De proaspătă închipuire,
De 'ntraripate gânduri noi,
Și de nevoia de-a fi doi,
Ca 'n paradis.**

**A povestit infrigurată
Ce frumos
Eșea din haina lui bogată,
Și glasul fetei tremura
Când povestia pe cât era
De dragăstos.**

**Și-a desfăcut, atunoi, feciorul
De'mpărat,
In chip de cerb de aur, sborul
Și, ca 'ntr'un mistic labirint,
Pe sub pădurile de-argint
S'a infundat.**

**Ea l'a desprins din fructe coapte,
Din parfum,
Din miero, sânge cald și lapte,
Și sufletu-i îndrăgostit
I-a dat avânt și i-a croit
Prin lume drum.**

**Ei a pornit vultur nainte
Și și-a dus
Povestea-i vastă și fierbinte
Din gură'n gură da-a 'mpânzit
Pământu'n ea din răsărit
Până'n apus.**

**Plutește'n gălgăit de ape
Ca și când
Ar fi necontenit pe-aproape,
Dar îl zărește numai acei
Inmărmuriți cu visu'n ei,
Și doar în gând.**

**E și ea mine și ca tine
Și ca ei,
E ca noi toți dar e mai bine
Ca fiecare 'n parte-apoi,
Și totuși nimănui din noi
Nu-i e la fel.**

**Când tu aprinzi în tine-un soare
Ei, atunci,
E ca o spumă de izvoare ;
Se face brun când tu ești blond
Și, dacă dormi, e vagabond
Prin munți și lunci.**

**E pretutindeni tot aiurea
Călător,
Și, ea și marea și pădurea,
Pătrunde'n inimi doar cu oât
Primește inima și-atât,
Din suflul lor.**

**Pândește însă din tot locul
Și, mereu,
Subtil și-amăgitor ea fooul
Așază gândul ne 'noetat
Cu alt-oeva decât ne-a dat
Dumnezeu.**

FLORI DE CIREȘ

În parcul bătrân, ascuns în mijlocul copacilor, cari își împletesc frunzișul prieten, a înflorit peste noapte un pom, un cireș mic, strecurat acolo din mila grădinarului.

Nimeni nu-l luase în seamă până atunci, atât era de umil în preajma trunchiurilor falnice, cari stăpâneau parcul bătrân.

Și, deodată, într-o zi luminoasă de primăvară, el apăru nins tot cu greaua bogăție albă, care râdea prin toate colțișoarele ramurilor lui plâpânde, punând o pată mare de zăpadă în verdele întunecat al pomilor.

Cu cât se ridica soarele mai sus, cu atât strălucirea caldă a zilei scânteia mai tare, revărsându-se în valuri albe asupra cireșului încărcat, căscându-i larg florile, întinse și săturate de lumină și căldură, asemenea unor guri desfăcute într'un hohot de râs nesfârșit.

Petalele răsuflau parfumul stors de razele fierbinți și pomul întreg, așa cum răsărise cu povara lui de flori delicate și ușor tremurătoare, se asemena cu'n imens buchet alb, aruncat acolo în mijlocul parcului verde, ca o jertfă la picioarele Soarelui și Primăverei.

Rândunicile săgetau o clipă prin minunea albă, scăpând un ciripit de uimire; iar fluturii, cochetând îndelung, se cinsteau cu dulceața fină a potirelor, răcorind fierbințeala petalelor cu evantaiul aripilor blonde punctate cu perle.

Un roi de albine se rotea încet în jurul zăpezii înflorite, ca niște flori sburătoare de aur, întârziind clipa fericită a festinului.

De sus, din vilă, se auziră deodată țipete mici de uimire. Glasuri tinere se apropiau, trezind liniștea caldă a Parcului.

Erau copiii, cari văzuseră prin frunziș copacul alb și veneau să-l sărbătorească.

— Un pom înflorit, un pom înflorit! țipară ei sgomotos, jucând în jurul micului cireș.

Măinele lor trandafirii se'ntinseră lacome să apuce fragedele ramuri.

Pomișorul se clătina, jucându-și florile în soare, ca prins de o veselie neașteptată. Și petalele de catifea albă, miroseau tare, scuturate din amorțeala lor parfumată.

— Și eu vreau flori de cireș, și eu vreau...

Zeci de mânuțe se'nărcară cu crângi ninse, smulse din trupul plâpând al pomului, care trosnea ușor de câte ori i se rupea o ramură, cum trosnește un deget de copil întins prea tare.

Copiii erau acum împodobiți peste tot cu țurțuri de zăpadă.

Buclele lor atârnav grele sub cerceii albi.

O fetiță, ascunsă toată sub flori, râdea cu dinții asemuitori petalelor ce purta.

Clădiră jos, sub micul cireș, un palat de crângi înflorite și închiuind o împărăteasă a florilor moartă, fetița se întinse jos, pe patul de ramuri mirositoare.

Fiecare îi arunca flori și'n curând un morman alb și parfumat o acoperi toată.

La picioarele cireșului, neastâmpărat încă din clătinare, se înălță alt pom alb.

Glasuri nebunaticе, subțiri cântară de îngropare, apoi la un semn al unuia, toți fugiră lăsând pe Impărăteasă îngropată.

Fetița nemai auzind glasuri, își desfăcu mormântul și stătu o clipă nedumerită și inciudată în mijlocul florilor risipite.

Apoi, pricepând, își încărcă brațele cu ramuri și se puse pe căutat.

Asemuitorii rândunților, copiii săgetau o clipă după un copac, ca să apară apoi ca niște fulgere după altul.

Florile albe bătură pe fugari, bătură parcul întreg și acum zăceau la pământ cu albul murdărit de țărână, cu carnea fragedă a petalelor zdrobite de picioarele micilor luptători, cari se depărtau din ce în ce, spre vilă.

Și micul cireș umplu parcul bătrân, punând ici și colo, pe iarba proaspătă a pajiștilor, albul florilor lui în agonie...

Subt el, palatul alb al Impărătesei se ofilea în apusul vesel și călduț al zilei de primăvară.

În zorii zilei, Parcul bătrân se asemana cu o sală de bal după ce au plecat dănțuitoarii.

Dar cireșul trăia mereu. Vârful lui își tremura coroana de ciucuri albi, mai răsfirați încă, mai grei. Și soarele se revărsă din nou peste minunea albă, care se clătina ușor în aerul luminos.

Un copil spusese:

— În mijlocul Parcului a înflorit un cireș mititel. E așa de alb și de frumos ca părul bunicei.

În vilă erau doi logodnici tineri. Ei se buitară unul la altul și avură aceleași vorbe:

— A înflorit un cireș în Parc!

Mână 'n mână coborîră printre copacii bătrâni.

De departe, zăreau cum strălucește povara de zăpadă și grăbeau fericiți, cu fețele răcorite de adieri sănătoase, cu ochii limpezi din cari țâșnea, nebună, viața.

Când fură sub pom, ea se roși toată de mulțumire și bătu din palme ca un copil:

— Oh, ce frumos e un pom înflorit! murmura ea mereu.

Avea degetele albe și lungi și cum mângâia o ramură înflorită, părea că pe ramura aceea se joacă alte flori.

El rupse o crânguță și i-o prinse la piept. Apoi pretinse să miroasă florile și se apleca mereu să sărute crânguța și să-i aspire parfumul, pe când ea râdea, îngăduitoare și fericită, respirând toată mirosul sănătos al Primăverii.

Pe vârful cireșului se roteau neliniștiți fluturii cu aripel² de aur și doi fluturi aurii se sbăteau și'n ochii fetei.

Suspină îndelung:

— Oh, primăvara, primăvara... ce frumoasă e...

Cum stătea subt ramuri câteva petale tremurără în aer și se opriră în părul ei negru.

Ea voi să-și scuture capul, dar el o opri.

— Rămâi așa, te rog...

Apoi culese alte petale și i le presără în păr, îi făcu o cunună albă ca de mireasă și o ținu în fața lui, cuminte și frumoasă.

— Dacă ai ști ce bine îți stă...

Și o privea adânc în ochi, înduioșat de frumusețea ei de floare. Înlanțuiri, se depărtară pe subt copaci și el îi culegea cu buzele fiecare petală încurcată în părul negru.

Intr'o zi logodnicii spuseră :

— În parc a înflorit un cireș mic. E o minune de pom.

Stăpâna vilei nu auzi dintâiu și logodnica mai spuse :

— Un cireș așa de minunat înflorit, ca acela din parc, n'am văzut niciodată.

Atunci stăpâna privi lung pe bărbatul ei, care citia la fereastră și-i zise :

— În parcul nostru e un cireș înflorit.

Dar el își în dreptă ochelarii și citi înainte.

Târziu pe seară, stăpâna parcului, a copiilor și a logodnicilor, îl rugă iarăș :

— Haide să vedem cireșul.

Sub părul ei alb avea doi ochi albaștri tineri și senini ca'n prima tinerețe.

Bărbatul se'nvoi și amândoi se afundară în parc.

El mergea încet, rezemat de brațul ei și ochii îi clipeau des când voia să privească ceva.

Trunchiurile seculare acoperite de muschiu îl puneau pe gânduri și bătea cu bastonul în ele ca și cum ar fi vrut să le încerce tăria.

Intr'o vreme zise ca pentru el :

— Ele vor trăi mereu și noi vom fi de mult morți.

Stăpâna îl mângăie dulce :

— Ce copilării ! De ce te gândești tocmai acum la asta ?

Soarele trimetea prin frunziș ultimele raze, schimbând verdele proaspăt al pajiștilor, într'un galben dulce.

O liniște mare domnea în parcul bătrân. Copacii își depăneau viața tăcuți, ca niște moșnegi înțelepți.

Dar cireșul nu se ivia. Rătăciră mult până dădură de un pomișor pierdut între vecinii lui falnici.

Bărbatul răsé :

— Aceasta e minunea ?

Cireșul se scuturase. Furtuna de peste noapte îi aruncase fără milă petalele albe, împrăștiindu-le de jur împrejurul tulpinei, ca o coroană rotundă în jurul unui mormânt.

Pomișorul rămăsese subțirel și fraged, iar pe ramurile lui tremurau firele lungi ale staminelor închipuind mustăcioare fine de șoricel.

O adiere ușoară se juca jos prin zăpada petalelor și le schimba capricios locul. Unele, ca fulgii, pluteau o clipă în aer și cădeau pe iarbă.

Stăpâna îngenuchiè, culese un pumn alb și se uită lung la el.

— Ți-ai aduci aminte ? Ne-am cuunat pe vremea florilor de cireș, spuse ea.

Când am venit acasă, tu ai ținut să mi se presare odăile cu florile acestea.

Stăpânul surăse. Ea urmă :

— Cum o fi răsărit cireșul acesta aci ? În parc n'avem pomi roditori.

Ținea mereu pumnul plin cu petale și le mirosea din când în când.

— Imi aduc aminte, că aveam la noi acasă, când eram fată, un cireș. Iși apleca ramurile până'n odaia mea și eu îi sărutam florile...

Tu ai știut că-mi plac așa de mult și mi le-ai așternut în drum...

El zâmbia mereu. Adierea de vânt se răcoarea din ce în ce; iar florile micului cireș picau neobosite, încercând să ajungă până la ramuri.

Bărbatul se'nfioră. Obrajii lui slăbiți de bătrânețe începură să se invinețească. El zise:

— Incepe să se facă frig.

Femeia îi surăse blând și urcară spre vilă.

În urma lor, ea scutura în vânt petalele din pumnul plin și acestea se'ntorceau îndărăt, sburând ca niște bucățele ușoare de scrisoare amoroasă prefăcută în fluturași albi.

Ochii albaștri ai femeii și mai albaștri încă sub cununa de zăpadă a părului, se umeziră ușor, când aruncă în aer ultimele petale, cari sburară vesele în urma ei, să semene cărarea...

MARIA PAMFILE

ELEVATORUL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Un huruit de lanțuri,
Scrâșniri de angrenaje —
Și sacadat, un gât de-oțel
Înalt ca cinci etaje
Și'n vârf c'un cioc deschis,
Curbat, de soare'ncins,
Se-apleacă peste cheiu, —
Și ca girafa ce-adâncește gâtul
Într'un tufiș, astfel pătrunde gâtul
De-oțel, printre pădurea de catarguri
Trudite de furtunele din larguri...*

*Un huruit mai crâncen,
Scrâșniri de încordare,
Și'n cioc c'o pradă mare —
Spre soare urcă gâtul monstrului mecanic
Ce iar se frânge brusc, rotindu-se, titanic,
Ca să se'nalțe iarăși cu ciocul gol
Și curb, — feroce, neobosit,
Căci noi vapoare vin neconținut,
Și foamea cere, cere nesfârșit...*

Și'n cerul mărginit,
 Febril și înegrit
 De respirarea lumii subterane,
 De chinul lent al turmelor umane,
 Și plin d'ecoul dorurilor vane,
 El pare o făptură milenară
 Ce stăpânește o imensă țară —
 Un zeu ivit din forțe furtunoase,
 Himeric, trăsniitor, iresistibil,
 Înfipt în sânul Terrei dureroase...
 Sub cerul vândăt cu luciri de aur,
 El se rotește crunt, — plesiosaur
 De-oțel, mult mai gigantic ca strămoșul,
 Dar care ca și el e furiosul
 Tiran, născut din oarbele excese,
 Al vieții-artificiale, ne'nțelese
 De cei tăcuți, umili și resemnați...
 Și'n huruit de lanț
 Scrâșnind prin angrenaje,
 El, zeul fără saț Central University Library Cluj
 Al Ereii de mașini și capitaluri,
 Adună birul ce-a venit pe valuri
 Din toate depărtările planetei...

Și-orașul vast, cu-atâtea guri de jar,
 Cu cheiuri, cu silosuri, magazine,
 Cu bănci, cu șantiere și usine,
 Apare fioros și unitar :
 Un trup fantasmagoric
 Al zeului cu ciocul de oțel,
 Ce huruind se-upleacă sacadat
 Și se înalță-apoi neînfrânat,
 Făcând să strălucească viu sub soare
 Neprețuitele poveri
 Smulse din adâncuri de vapoare, —
 Neprețuitele poveri
 Strânse prin silința creatoare
 A omenirii pururi sărăcite,
 Călită, de milenii, în dureri...

MATER DOLOROSA

Departe'n portul fără catarguri și cu rada
 Pustie de pontoane ce 'și cântă 'n gând balada,
 În mahalaua mută, cu fața către apă,
 E mica noastră casă, pe-un mal pe care-l sapă
 Neconținută vreme. Acolo'ntre pereții
 Ingrămădiți de crivăț, asemeni unei sfinte
 Ce 'nnalță Prea-Curatei o rugă prea fierbinte,
 Iți treci singurătatea, o, mamă 'ndurerată,
 Răstălmăcind în gându-ți viața de-altădată.
 Zadarnic înspre ziuă când noaptea mai persistă;
 Aștepți s'auzi sirena cu aria-i prea tristă
 Momind pe om la muncă; să te mai scoli cu grijă,
 S'aprinzi viața lampă, mașinei mici de schijă
 Să-i reaprinzi vâpaia, să degorească'n casă,
 Când s'ar scula copiii la ora pentru clasă,
 Să stai pe scundul scaun, cu ochii duși la ornice,
 Să torci și pe podele să cânte fusul spornic
 În acompaniamentul pisicii care toarce...
 Zadarnic! roata vremii azi n'o mai poți întoarce:
 Copila este moartă, băiatu-i prin spitale.
 Azi nu mai ai cui face prin neaua ninsă cale
 Și cum te-oprești la geamuri, cu ochii duși spre cheiuri
 Tu suferi azi că toate-s tristețelor temeuri.
 Maidanul nins, pe-allocuri e ros de ciori în stoluri
 Ce se ridică'n aer și după largi ocoluri
 Se lasă ca lăcusta pe goalele hambare.
 Zăpada văruește olanele pe care
 Era măt verde mușchiul decât mătasea broaștei.
 Din naltele corăbii n'a mai rămas nici moaște
 Pe Dunărea'nsolziată de sloiuri mari de ghiță.
 Pustiu debarcaderul s'a mistuit în ceață
 Și 'n hohote de crivăț gemând prin ramuri mute,
 Plâng sălciiile bălții coroanele pierdute.
 În malul plin de cuiburi, ștobia rândunică
 Nu-și mai implântă sborul în puii ce-și despică
 Micuțul plisc; prin poduri de magazii sărace,
 O bufniță lugubră în cântece posace
 Adoarme seara care scâncește pe'ntunerice.
 Luceafărul, pe culmea Măcinului, vesperic
 Doar el își mai aprinde statornica făclie.

S'a 'ntunecat cu totul... Pe cine-aștepți să vie
 De stărui la fereastră?... Cu gândurile 'n goană
 Cucernica ta mână aprinde la icoană
 O candelă... dar ce duh ascuns înneacă iasca,
 Pe ochii tăi, iar umbra de ce-și repune masca
 Și ce presentimente îți tremură în suflet?
 În minte-ți încolțește un gând; într'un răsuflet
 Pornește. Un crivăț rece te arde peste față,
 Din viscol haite albe de vânt și nea tenhață,
 Te țin în loc... dar gându-ți le birue pe toate...
 O rază de opaiț se'ncearcă să înnoate
 Prin nea... Ajungi...

Bordeiu! acum te îngrozește
 Cu-un calm — după furtună sau care-o prevestește? —
 ...Sibilă inspirată,

Cărturăreasa cheamă din lumea innoptată
 Un suflet, apoi altul, le'ntreabă, le ascultă
 Și-ți strigă, temătoare de așteptare multă:
 „O să se facă bine, o să se facă bine“.

*Te'ntorci acum spre casă...
 Dar cine-a nins pe uliți atâția crini și cine
 A scaturat de floare cireșii toți din aer?
 Salcâmi — furci tihnite, din albul căror caer
 Nu își mai toarce vântul lungi fire de zăpadă, —
 Când înflorit au oare de flori ce stau să cadă?
 Pe-acoperiș, prin cuiburi de nea și stuț în floare
 Când s'a întors mulțimea de berze călătoare?
 Ce greeri, prin zăpada ce scârțâe sub ghiată
 Au renviat și cântă ca'n nopți de Mai?*

*Dar iată
 Maidanul alb și vesel acu-ți deschide cale
 Prin mușetel cu albe și mii de mici petale...
 S'a potolit ninsoare și nici un vânt nu bate...
 Prin nouri câte-o coapsă de lună când străbate,
 Tu crezi să vezi în raza ce casa-ți luminează,
 O! mamă 'ndurerată, un inger bun de pază.*

Botoșani, Febr. 1917.

PERPESSICIUS

PE VALURI

*Nici o nădejde....
 Apele-s crescute,
 Se clatină corabia pe mare
 Și zările, — o, zări necunoscute,
 Se pierd în noaptea umbrelor bizare.*

*Și bate vântu 'n pânzele întinse, —
 Frământă nava ca eșit din minte; —
 Prelung troznesc catargurile 'nvinse,
 Și călătorii merg tot înainte...*

*Nainte!...
 Apa spumegă mai tare;
 Și nici o licărire de lumină,
 Ca nici o milă 'n inimele-avare;
 Doar cei plecați, în noapte, lung suspină.*

*Și urlă vântul, biciuind întinsul
 De apă răsvrătită de urgie
 Ce vrea să 'nece 'n valuri tot cuprinsul,
 În valurile-i mari de apă vie.*

*Nici o nădejde....
 Toți sortiți să piară,
 Cu brațele 'nclăstăte de catarguri,
 Din nava lor făcut-au colț de țară
 Și-așteaptă clipa ca să moară 'n valuri.*

C. ARDELEANU

CRONICA TEATRALA

Teatrul Național: *Turneul în Ardeal*

O fericire a fost pentru prestigiul artei dramatice românești controlul ce și l'a rezervat Consiliul Dirigent asupra întreprinzătorilor teatrali veșnic grăbiți de-a compromite manifestațiile culturale. Astfel Ardealul a putut fi scutit de vagabondajele umilitoare, poreclite „turneuri de propagandă națională”, cari au inundat Basarabia și care au deservit pe cât s'a putut cauza culturii noastre.

Consiliul Dirigent, prin străduințele d-lui Tiberiu Brediceanu, un bun cunoscător al chestiilor artistice, a izbutit să prezinte ardeienilor arta dramatică românească într'o lumină mai vrednică de ea, organizând un turneu oficial al Societății Dramatice a Teatrului Național din București prin toate orașele de căpetenie ale Transilvaniei. În tot cursul lunei Mai o bună parte a Societății Dramatice a cutreerat Ardealul, stărnind pretutindeni bucurie și însuflețire.

Rezultatele acestui turneu — cea dintâi legătură directă a publicului transilvănean cu teatrul românesc — nu pot fi decât încurajatoare. Arta românească s'a putut prezenta cel puțin cu demnitatea cuvenită, învingând greutățile multiple ce-i stăteau în cale. O trupă numeroasă, alcătuită din elemente cinstite, între care câteva de prima mână, un ansamblu destul de potrivit împrejurărilor, un repertoriu ales destul de nemerit în vederea scopului urmărit, montări onorabile pentru o grupare ambulantă: iată atâtea motive care justificau primirea călduroasă de care au avut parte artiștii noștri.

Firește, cu cheluielile făcute, s'ar fi putut obține și mai mult, dacă nu s'ar fi căutat să se țină seama de unele condiții extrateatrale, ca să nu zicem de culise. S'ar fi putut duce toată Societatea Dramatică, obținându-se distribuții strălucite dela cele mai mari până la cele mai neînsemnate roluri. Atunci s'ar fi arătat a avea puterea artistică a Societății Dramatice. Chiar repertoriul s'ar fi putut alege mai reprezentativ...

Dar turneul acesta, să nu uităm, avea înainte de toate un scop național, trebuia să fie, înainte de toate, o vie propagandă națională. Scopul acesta explică mijloacele: repertoriul de piese istorico-patriotice și compoziția personalului artistic.

Primul turneu oficial românesc în Transilvania nu putea să nu fie și o sărbătorire a poetului Zaharia Bărsan. Dacă'ar fi fost altfel, ar fi însemnat o ingraturitudine față de acest modest și harnic propovăduitor al artei românești. Puțini cunosc aici activitatea imensă pe care a desfășurat-o Zaharia Bărsan în Ardeal mai bine de zece ani înaintea războiului. În fiecare vară a călătorit neobosit prin toate colțurile de dincolo de mulți, întovărășit de câțiva entuziaști tineri, ducând pretutindeni dragostea pentru limba românească, înfiripând nenumărate reprezentații teatrale, menite să desvolte în sufletele oropsii încrederea în zilele de azi. Propaganda lui de-atunci a fost începutul adevărat al teatrului românesc în Ardeal. A făcut-o atunci neajutat de nici o oficialitate, încurajat numai de dragostea mulțimii ce-l întâmpina și neînfricoșat de primejdiiile cu care-l amenința stăpânirea străină. Azi, Ardealul românesc era dator să-i mulțumească pentru munca lui de-atunci, iar colegii lui de-aici să-l sărbătorească și să-i cunoască, măcar ulterior, activitatea. Prilejul era deci binevenit să se înfățișeze Ardealului un Zaharia Bărsan întreg — poet și artist. Poetul s'a prezentat cu *Poemul Unirii* și *Trandafirii roșii*, amândouă lucrări de seamă, iar artistul s'a arătat în *Răzvan* și *Vidra*, *Trandafirii roșii* și *Poemul Unirii*. Sărbătorirea de care a avut parte a fost deci binemeritată.

Tot turneul, de altfel, a fost o sărbătoare. Era întâia solemnitate artistico-culturală românească liberă. Poporul întreg a alergat de prin împrejurimi să salute și să admire pe reprezentanții acelei arte românești care nu se poate desvolta decât pe pământ liber de orice apăsare străină. Limba literară românească, debitată cu mai multă sau

mai puțină precizie de artiștii din țară, a fermecat sufletele. Cuprinsul pieselor avea mai puțină importanță. Ceeace interesa era limba. Pentru păstrarea ei, expresia vie a ființei poporului, s'a luptat românia de-acolo atâtea veacuri, a îndurat atâtea suferințe.

Pe urmă, spectacolele acestea trebuiau să exalte mândria de neam prin conținutul și forma lor. Stăpânirea ungurească, printre sistemele ei de desnaționalizare, avea și pe acela de-a ponegri trecutul neamurilor conlocuitoare. În școlile de pe tot întinsul fostului regat unguresc nu se pomenea despre istoria românilor decât când puteau să ne pună într'o lumină defavorabilă. Conștiința și mândria națională românească s'a menținut și învățat în Ardeal numai în afară de școală. Apariția domnilor români pe scenă, înconjurați de fastul cuvenit, a stârnit de sigur explozii de mulțumire. Reprezentațiile luau astfel înfățișarea unor manifestații de mândrie națională și de întărire a conștiinței românești.

Arta dramatică propriu-zisă era gustată numai în al doilea rând și întrucât era mijlocul de expresie al scopului principal. Arta dramatică pură însăși va avea admiratori entuziaști în Ardeal deabia de-acum înainte, fiind unul din cele mai puternice mijloace de consolidare a sufletului unui neam, când e organizată și purtată de oameni pricepuți și talentați.

L. REBREANU

CRONICA IDEILOR

Bakunin

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mișcarea bolșevistă dă o nouă actualitate doctrinei nihiliste a lui Bakunin. Când pătrundem până la ultimele straturi ale socialismului revoluționar, spune Laveleye, întâlnim pe Bakunin¹⁾. Gorki însuși a fost întâmpinat de mai multe ori în cursul articolelor sale din *Novaja Jizu* de umbra marelui pontif al „distrugerii” — și apropierea, în genere, se impune. Asociația aceasta nu e favorizată într'atât de terenul comun al unei doctrine comune cât de indentitatea unei psihologii care, deopotrivă urcă panta tuturor paroxismelor. Bakunin deci ne interesează.

Vieța sa a fost ocultă și biografia sa, prin urmare, grea. Știm că s'a născut la 1814, fiu al unei mari familii nobiliare. Urmează Academia Militară din Petersburg și devine ofițer. Părăsește însă armata și cercețează, la Moscova, cursurile de filosofie ale lui Bielinsky. De aci, omul scapă din circuitul vieții normale. Agitator într'o țară streină, aceasta îl extrădează Rusiei unde existența sa se urmează timp de ani îndelungați din celula dela fortul Petrupavlovska sub zărilor înghețate ale Siberiei. Conștiința apostolatului său se întărește. Comparația cu Prometeu i se pare nimerită. Deci, când reușește să fugă din Siberia și, prin Japonia și America, ajunge în Europa, rosturile politice de aci apar ca obstacole neînsemnate pentru puterile crescute pe cari le simțea în el. O neisbutilă încercare de revoluție la Lyon îl statornicește, pentru câțva timp, în Elveția; dar firul comploturilor și asociațiilor oculte, mistic inspirate și diabolic organizate, urzește o plasă care se lasă înveninată peste latinii din sud și slavii dela nord. Și, cu toate că influența sa creștea neconținut printre straturile proletare, Bakunin n'avu norocul să fie prețuit și nici măcar temut de marii șefi socialiști, de Marx, de pildă, care, cu recea și științifică sa organizație intelectuală, nu putea gusta pe omul care îi apărea ca un romantic al crimei sociale, „emfatic ca orice oriental și de o violență tatară”. A sa *Alianță a democrației socialiste* nu reuși să se încorporeze *Internaționalei*. Marx îl combătu cu vehemență timp îndelungat.

1) A. de Lavaleye: *Le socialisme contemporain*.

Conceptiile sale sunt, prin excelență, ruse. Peste micile agregate comunale, Bakunin dorea numai desfacerea tuturor granițelor dintre națiuni. O societate fără margini și fără distincții, cu socializarea tuturor fondurilor și mijloacelor de producție, abătut de principiul oricărei autorități, acela al statului, al religiunii sau al familiei: un „amorfism social“, după cum îi plăcea lui să-și denumească doctrina.

Programul „Alianței democrației socialiste“ (1869) ne spune: „Asociația fraților internaționali voeste revoluția universală, socială, filosofică, politică și economică în același timp, pentru ca ordinea lucrurilor actuale, fondată pe proprietate, pe exploatare, pe principiul de autoritate, pe principiul de autoritate fie religios fie metafizic, burghez doctrinar sau chiar jacobin revoluționar să dispară; să nu mai rămână piatră peste piatră în toată Europa mai întâiu și apoi în restul lumii. La strigătul de „Pace lucrătorilor!“ și de „Moarte dominatorilor, exploataților și tuturor de orice fel!“ noi vrem să distrugem toate statele și toate bisericile, cu toate instituțiile și legile lor religioase, politice, juridice, financiare, universitare, economice și sociale, pentruca toate aceste milioane de oameni sărmani înșelați, aserviți, chinuți, exploatați — înfărșiți liberați de toti directorii și binefăcătorii lor oficialisau oficioși, asociaționi sau indivizi, să respire de aci înainte cu o completă libertate!“

Libertate care nu e decât o desnădejde. Smulgerea ființei omenești din rădăcinile naturale și pulverizarea ei în neant. Este psihologia rătăcitorului de stepă oprimat de rosturile sedentare ale primei ființări agricole. Nimicirea totală — pandistrugerea — era calea. Un discipol de mai târziu, Herzen, exclamă: „Piară lumea veche! Trăiască haosul și distrucțiunea! Loc Viitorului!“

Cine este eroul chemat să înfăptuiască idealul nihilist? Tălharul este adevăratul erou, răsbunătorul poporului, dușmanul neîmpăcat al statului, adevăratul revoluționar în acțiune, fără fraze și fără retorică scoasă din cărți“. Adresându-se studenților, Bakunin îi invită să părăsească stricătoarele arte și științe.

Pe urmele pașilor briganzi ai unui Pajacior, el vede drumul feritelor hotărâri. Eroul revoluționar trebuie să găsească calea de mijloc între uitarea nimicitoare și concentrarea calculată. El este un om devotat. El n'are nici interese personale, nici afaceri, nici sentimente, nici proprietate. El trebuie să se absoarbă în întregime într'o singură cugtare și o singură pasiune: revoluțiunea.

El n'are decât un scop, o știință: distrugerea. Pentru aceasta și numai pentru aceasta, el studiază mecanica, fizica, chimia și adeseori medicina. El observă, în același scop, oamenii, caracterele, pozițiile și toate condițiile ordinii sociale“. Nici un mijloc nu îi este interzis revoluționarului: „Ne admitând nici o altă activitate decât aceea a distrugerii, declarăm că formele în cari pot să se exprime aceasta pot fi foarte variate: otrava, pumnalul, ștreangul. Revoluțiunea sfârșește totul fără distincțiune“.

Ce psihologie poate să explice nevroza aceasta acută? Natura ajunge să se resfrângă pe sine însăși pentru prima oară, în inteligența omenească. Natura numai ca fenomen; înșiruirea cau ală a faptelor ce se perpetuează la suprafața sa. Dar sufletul slav al lui Bakunin a luminat cu o conștiință relativă însăși forța irațională ce sprijină creațiunea; navală de fluid nive ator ce dărâmă munții în bolovani și norii în potopuri. Nihilismul lui Bakunin, pentru ochiul înțeleghător, valorează cât o metafizică. El e încercarea de a reintrona natura, minerală și biologică, în cuprinsul așezărilor sociale. În pădurile Iavei, Bakunin ar fi fost un pitecantrop de geniu, în societățile noastre, sufletul său cu răsunete de prăpastie, s'a risipit într'o retorică care amintește numai în chip vag scufundările solului și rostogolirile cascadeleor.

Sub forma unui burghez liniștit, Bakunin a murit într'un orașel din Italia, la 2 Iulie 1870.

CRONICA ARTISTICĂ

II

Expoziția Societății „Tinerimea Artistică”

În epoca noastră de mercantilism universal aplicat, asociațiile artistice au primit și ele organizații și roluri economice. De sigur nu oficial recunoscute prin statute, dar practicate în vîzul tuturor și de mult constatate de către aceia cari au urmărit manifestările artistice, în toate centrele de producție. Desvoltarea dată organizațiilor au făcut, cu timpul, ca ele să fie o putere economică. În lăuntrul acestor organizații, se știe, funcționează „aparate reglatoare” pentru dirijarea cererilor și ofertelor spre oficiile de desfacere ale organizațiilor, mai ales când producția e destinată exportului.

La noi nu se poate vorbi, încă, de așa ceva.

În schimb aplicăm „legea protecției industriilor naționale” — spre exclusiv profit al acționarilor respectivi. O asociație artistică e și la noi, înainte de toate, o întreprindere economică ca oricare alta, și nu am avea nimic de zis dacă procedeele ar putea fi altele decât cele practicate, fiind vorba de concurență în domeniul artei. Asociația, comercială întâiu și pe urmă artistică, care își cunoaște interesele va salva aparent principiul „libertății comerțului” prin admiterea în asociație — spre comparație și în număr limitat — a operelor talentelor plătînd numite „les bêtes noires” și excluderea noilor veniți care ar putea periclita rutina stabilită și utilajul instalațiilor artistice prime.

La „Tinerimea” acest sistem funcționează la perfecție.

De aceia și critica se vede nevoită să revie mereu, în primul rînd, asupra luxuriantelor plante agățătoare ale aceleiași duzine de pictori fondatori ai șoc etății care ocupă tot locul la soare, ca umbra lor să cadă peste mlădițele tinere care, în aceste condițiuni, nu pot înflori niciodată ca să producă, poate, varietăți noi.

Să încercăm totuși să facem operă de grădinar acolo unde îndemnul sufletesc ne lipsește.

Anul acesta numărul expozanților este mai restrîns, ca de obicei, și din cauza înființării unei alte asociații artistice. Însă, pierderea cea mai grea, „Tinerimea” a suferit-o prin moartea lui *Lukian*. Nu știm dacă *Lukian* a lăsat câteva pânze nevândute în urma lui, datorită „Tinerimei” însă era să ne înfățișeze lucrări de-ale lui — s'ar fi găsit destule — ca un omagiu adus aceluia care la „Tinerimea” reprezintă un ideal special de freschetă și vioiciune coloristică.

Azi, acolo, colorarea o reprezintă d-l *Verona*. D-sa este ceea ce *Ruskin* numește un echilibrist al colorilor cu care, d-sa, jonglează. Este adevărat că d-l *Verona* cultivă, în compunerea unui tablou, echilibrarea și cultivarea liniilor de compoziție pe care le dirijează spre un centru al compoziției unde concentrează interesul subiectului, între altele și prin aglomerarea, în cantitate, a culorilor. Temperamentul cu care conduce pensula pe pânză e în contradicție însă cu domesticitatea cu care conține un subiect și lipsește tabloul de unitate sufletească. Volumul obiectelor la d-sa se poate pipăi fiind material existent, din cauza aglomerării locale de culori, în relief, cu care insistă asupra aspectului forme și caută să dea un mulaj cât mai perfect al corpurilor: coaja copacilor e plasta scrijulită, piatra are asperități, etc. Toate acestea distrug textura tabloului și din această cauză nu formează o materie colorată unitară și legată organic.

Aceiași concepție despre volum și formă o are și d-l *Satmary*. În tablourile d-sale de crepuscul și biserică, cerul e sfîșiat violent de lumină, de o tonalitate ce nu intră în tonalitatea generală de culori și distonează și ca valcare. Iluziunea optică, plastică, nu constituie un scop în artă; acest scop e îngăduit numai paouramelor.

Tot așa și cu interiorurile d-sale.

Dacă d-nii Verona și Satmary se complac în exces formal și plastic al materiei colorante, la d-l Aricescu ea este, în schimb, cu totul inconsistentă. Poezia pe care ar conține-o pictura d-sale — pentru care a fost asemănat, cândva, cu Corot — e cea a cărților poștale : e falsă.

Poezia, în artă, ridică elementele naturii de-asupra condițiilor lor naturale fără a le pierde însă relațiile cu natura. D-l Aricescu n'are nimic comun cu natura.

Arta își extrage din natură o cantitate de adevăr care, plămădită cu invențiunea poetică, formează un tot verosimil, invențiunea, aci, nu e sinonimă cu minciuna.

F. ȘIRATO

INSEMNĂRI

Cele două Români de G. Rottcă.— Actuala noastră literatură de război este scrisă de trei categorii de oameni : 1) de scriitorii deveniți — natural — militari cu ocazia războiului; 2) de militarii deveniți — mai puțin natural — literați, tot cu ocazia războiului și 3) de unii cari nu sunt nici scriitori nici militari în lege. Este dela sine înțeles că preferăm — chiar fără ideii preconcepte — lucrările primei categorii. Și printre aceste lucrări, *Cele două Români* ocupă un loc însemnat.

Un spirit cumpătat și senin, o simplicitate rustică dar impunătoare, lată calitățile cu cari ne obișnuise poetul bucovinean în opera sa poetică. Și tot aceste însușiri caracterizează și *Cele două Români*. Căci, de și majoritatea bucăților din acest volum nu sunt decât articole de ziar, suntem departe de frazele sforăitoare de gazetă, cari ne cad pe cap — în alte lucrări — cu avalanșa lor de verbiage.

Multe bucăți (*Școala care ne trebuie*; *Spre o viață nouă*) conțin observații și îndrumări salutare; altele (*Mai multă omenie*; *Mila*) închiagă în puțină rânduiri idei de o mare valoare umanitară.

Volumul acesta e un mic pas spre literatura de război așa cum o dorim și o așteptăm noi, și care de-abia acum va să înceapă.

Și acum, o vorbă.

Avem sub ochii noștri o mulțime de lucrări turnate sub vâlvătaia războiului; sumedenie de opere cari — asemenea unor oglinzi — resfrâng personalitatea autorilor lor — personalitate trecută prin încercarea de foc a vre-

mii din urmă. Dintre ele multe sunt slabe, puțin literare, create în împrejurări și cu intenții ne-prințicioase artei; altele sunt reușite, căci în orișice reflex al vieții, trecut prin prisma unui temperament de artist, vom surprinde neprețuita schintee a artei. Aceste creațiuni nu sunt un fenomen observat numai acum și numai la noi; îl găsim pururi și pretulindeni, fatal și etern ca însăși fatalitatea. Dar cred că acest fenomen intră — și trebuie să intre — în faza ultimă. Destul cu comentarea și întoarcerea pe toate fețele a unor evenimente nenorocite dar efemere. Noile întocmiri ale realității de mâne, cari ne dau dreptul să zămbim fericiți — ca toți cei scăpați de un luag împas — ne impun să trecem la marea operă constructivă pe toate tărâmurile. Și această operă se traduce în cultură prin creații pozitive, al căror ideal să fie doar *adevărul și frumosul*.

Bine înțeles că ultimele evenimente — furcile caudine pe sub cari a trecut acum omenirea — vor fi un nesecat izvor pentru artă. Dar pentru aceasta este nevoie de un timp care să filtreze aceste evenimente.

În reamptarea acestui răgaz, să ne reamintim cuvintele lui Victor Hugo :

Il n'est plus qu'un devoir et qu'une
félicité,

C'est, après tant d'angoisse et de
scalamité,

Homme, d'ouvrir son coeur, oiseau
[d'ouvrir son aile

Vers ce ciel que remplit la grande
! l'âme éternelle !

V. M.

Fără mamă, nuvele de *Filip Alter*. — De și volumul poartă subtitlul de *nuvele*, avem de-a face cu niște schițe: schițe puțin literare, prin nota forțată și obsedantă a melodramaticului și prin lipsa realizării artistice. Toți eroii d-lui Alter au mișcări cari amintesc de gesturile effine ale eroilor din melodramele mucezite. Ei trăesc după o anumită rețetă literară; orice pas al lor tinde par'că să facă din producțiile d-lui Alter, niște producții mișcătoare. Și când vrei să faci un lucru, care să fie cu tot dinadinsul literatură, e fatal să te depărtezi de viață — deci și de artă.

Chiar stilul d-lui Alter tinde să ne emoționeze: „...Nu, mamă, nu mă crede exaltat, nu mă crede demon, sunt în toată firea, sunt eu, Alexe!... Nu te uita la frageda-mi vârstă — atât de timpuriu și greu biciniută — eăci tot ce ți spun îmi mocnește în inimă de mulți ani... Inima mea se aseamănă cu vulcanul ce face erupție... Și acuma, mamă, adio! adio! De noi nu vei mai auzi nimic, nici odată, niciodată!” (*Studentul*).

Totuși, găsim pe-alocuri bucați simțiți și într'o notă mai justă. (*Fără mamă*, *Biurocrații* etc.). V.M.

POȘTA REDACȚIEI

Zoe C. Pelln.—Nu.

Justin Ilieșiu.—Nădejdi frumoase. Se va alege ceva. „Cântece” în special.

Leonard S.—Din „Gânduri risipite” poate se va culege ceva; — dar toate cum coreți, în orice caz nu.

În „versuri” n'aveți aceiași îndemănare. Lipsă de ritm — nu din voința ci din neputință, — asta se vede, schiopătare în versuri, vocabular nefericit.

Impresia aceia în mine o re-trăesc.

— Să ne iubim — c'o simplă iluzie înșelătoare.

Astea-s simple cuvinte dintr'o conversație obișnuită, care n'are

nici o pretenție de a fi poetică.

Al. N. Iași.— „Viața și Speranța”, *De-aceea vreau*, — sunt începătoare. Mai va până la desăvârșirea ce-o doriți.

M. F. Bârlad. — Hotărât lucru. Bârladul are un isvor fericit de poeți chiar printre cei mai modesti. Prea de vreme însă vrei să publicai!... Aveți răbdare, să mai treacă ani. Versificați ușor; nu-i de ajuns. Când veți scri mai greu, versurile cari se fac încet, — asemeni stalactitelor, — atunci ce veți scri, va fi mai consistent.

I. B. Demetrescu. — Da. În parte.

I. Popescu-Bistret.—Feriți-vă de neologisme tocmai la rimă. „Exuberanța” „Speranța” dau impresia că au fost aume căutate.

Și mai ales nu merg la „Cântec de Țară!” Dacă admiteți să ținem strofa care le cuprinde, și înlocuirea cuvântului „Infinire” (care nu merge) cu neoașul românesc „Nesfârșire”, s'ar putea publica mai târziu.

„Ecouri Sfinte!” nu. *Codrul*, refăcut, da. De pildă rima restrîște, nu coincide în accent cu miriște.

Dar de Mai, obscură în versul al 5-lea, altminteri ar fi frumoasă.

Elena Poenaru. — „Nedomirire” prea declamatorie, prea stil vechiu! Dacă ar fi scrisă pe vremea poetului Sibleanu, — poate rămânea în antologiile noastre vechi. Versul a mai evoluat astăzi. Veți evolua poate și D-voastră.

F. Sterianu. — *Trîști cu privesți* nu rimează. Rima începe dela vocala silabei accentuate înainte. Unii pretind, chiar dela *consoana de sprijin*: exemplu: *trîști cu restrîști*.

C. Rov. — La „Crcnica Veselă” da.

Mar. Mazar. — Nu încă. Tocmai la sfârșit nu te-ai înălțat. Ai urcat bine scara, dar n'ai bătut la ușa „Cosânzenei!” Când va veni inspirația, se va deschide și ușa fermecată!

Ion Amaru, Bacău. — Vă prezicem un viitor frumos. Se simte o forță sub actuala neîndemănare.

S.

A apărut No. 6 din

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Cu următorul sumar :

- Gestul strămoșesc *E. Lovinescu*
Românul (poezie) *Alexandrina Scurtu*
Pe praguri de biserică *Hortensia Papadat-Bengescu*
Vizită (poezie) *Al. Rally*
Capra lui Nea Mihai (povestire) *Tr. C. Vissarion*
Pe câmpul bătăliei dela Mărășești *Radu Cosmin*
Tinerete fără bătrânețe și viață
fără de moarte (povestire) *Victor Eftimiu*
Patru dureri (schiță de război) *A. Mândru*
Impresii din Dobrogea *Maria Pamfile*
Documentele vremii (Amintiri
din Bulgaria) *N. Davidescu*
Acest număr mai conține și peste 40 de ilustrații din
războiu și de actualitate

Abonamentele se fac la Librăria ALCALAY & Co.

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 3

LIBRARIA ALCALAY & COMP.

BUCUREȘTI

CENTRALA : Calea Victoriei, 37

SUCURSALA : Str. Lipscani, 88

Noutăți Literare

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- Intunerie și Lumină** de Ion Al. Brătescu-Voinești. 4.50
- In lumea Dreptății** de Ion Al. Brătescu-Voinești. 5.—
- Pagini de Război** de E. Lovinescu 4.—
- Da Capo** de Radu D. Rosetti 5.—
- Ape adânci** de Hortensia Bengescu-Papadat . . . 7.—
- Bimbașa-Sava** de I. Peretz 6.—
- Toader Nebunul** de Alfred Moșoiu 6.—
- Dezertorul** de M. Sorbul 5.—
- Răzbunarea** de M. Sorbul 5.—
- Rozina** de Claudia Millian 6.—
- Garoafe Roșii** de Claudia Millian 2.—
- Fata din Dafin** de Sc. Froda și A. Maniu 5.—
- Ruguri** de Ion Sân-Georgiu 3.—